

Araştırma Makalesi

Boşanmanın Öğrencilerin Akademik Yaşantılarına Etkisi

The Impact of Divorced Families on Their Children's Academic Activities

Research Article

Nida BAYINDIR*¹

Karamanoğlu Mehmetbey
Uluslararası Eğitim
Araştırmaları Dergisi

Haziran, 2023
Cilt 5, Sayı 1
Sayfalar: 52-58
<http://dergipark.gov.tr/ukmead>

* Sorumlu Yazar

Makale Bilgileri

Geliş : 27.04.2023
Kabul : 14.06.2023

DOI: 10.47770/ukmead.1288663

Özet

Boşanma, çiftlerin hukuki olarak evliliklerinin bitmesiyle sonuçlanan ve bütün aile bireylerini yakından etkileyen bir süreçtir. Bu süreçte, aile üyelerinden en çok etkilenenler çocuklar olmaktadır. Araştırmanın amacı; sınıf öğretmenlerinin, boşanmış aile çocuklarının akademik yaşantılarındaki değişimlerin neler olduğuna ilişkin görüşlerini belirlemektir. Araştırma, 2022-2023 Eğitim-Öğretim Yılı Bahar döneminde Eskişehir İl Merkezinde görev yapan 12 sınıf öğretmenini kapsamaktadır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmış ve betimsel analizle çözümlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; öğretmenlerin, ebeveynlerle iletişim kurma konusunda ikilem yaşadıkları, bu çocuklarda sevgi ve ilgi ihtiyacını daha fazla gözlemledikleri, çocukların ayrılmış ebeveynleri arasında kaldıklarını düşünmektedirler. Ayrıca, boşanma sürecinin yeni olduğu anlarda çocuklarda dikkat dağınıklıklarının olduğunu, yine bu süreçte ders disiplinlerinin bozulduğunu ve aile kavramına karşı hassasiyetlerinin arttığını düşünmektedirler. Öğretmenlerin boşanmış aile çocuklarının duyu durumuna göre daha dikkatli davranışlar sergilemeleri için uzmanlardan eğitimler almaları, çocukların yaşadıkları travmaları erken dönemde fark edip gerekli yönlendirmeleri yapabilmeleri, boşanma sonrası sorun yaşayan ebeveynleri, okul aile işbirliği kapsamında, gerekli kurum ve kuruluşlara yönlendirip destek almalarını sağlamaları önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Sınıf öğretmeni, boşanma, akademik değişimler

Abstract

Divorce is a process that closely affects all family members of couples and legally ends their marriage. In this process, the most affected family members are children. The research seeks to determine what differences are in the academic lives of class teachers' divorced family children. The research used a method of qualitative research, a pattern of fact-science. Aim of the research to determine the evaluation of the differences in the academic of the divorced family of the classroom. The research covers 12 classroom teachers serving in the Eskişehir Provincial Center during the spring period of the 2022-2023 school year. The data was collected through a semi-structured interview form and resolved by descriptive analysis. According to research results on academic differences faced by class teachers in divorced family children, if the parents have a dilemma about communicating academically because they observe more of the need for love and attention in these children, those children remain among the parents. It is recommended that teachers receive training from specialists to demonstrate the right behaviors towards divorced family children, create follow-up forms so that children can recognize their trauma from this process early on.

International Journal of
Karamanoğlu Mehmetbey
Educational Research

June, 2023
Volume 5, No 1
Pages: 52-58
<http://dergipark.gov.tr/ukmead>

* Corresponding author

Article Info:

Received : 27.04.2023
Accepted : 14.06.2023

DOI: 10.47770/ukmead.1288663

Primary school teacher, divorce, academic changes **Keywords**

¹ Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, nida.bayindir@ogu.edu.tr

GİRİŞ

Sosyal bir varlık olan çocuğun gelişimi ailede başlamaktadır. Aile; evlilik ve kan bağına dayanan, eşler ve çocuklar arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birliktir. Aile, psiko-sosyal değişimlere uyum sağlamış ve günümüze kadar varlığını korumuş bir kurumdur. Aynı zamanda, çocukların psikolojik, sosyolojik ve fiziksel sağlığı açısından sevgi, ilgi ve bakım bulabilecekleri doğal bir ortamdır. Toplumun mutlu olması, mutlu bireylerden kurulu aileler ile mümkündür (Aral ve Sağlam, 2012, Şentürk, 2012, Türkarlan, 2007).

Bütün toplumlarda hem törel, hem de hukuki olarak ailenin korunması ve devamlılığı esastır. Ancak, farklı kişilik özelliğine sahip insanlar her zaman aile devamlılığını sağlayamamaktadırlar. Ailede zaman zaman yaşanan çatışmalar ve uyumsuzluklar normal kabul edilebilir. Fakat bu çatışmaların sürekliliği ve şiddeti aile yapısının bozulmasına ve çiftlerin ayrılmasına neden olmaktadır. Medeni Kanuna göre çiftlerin mahkeme kararıyla ayrılmasına boşanma denir. Boşanma, her toplumda bir kriz olarak görülmektedir. Tarafların eski yaşam düzenlerini bozup yeni bir düzen kurmaları ile sonlanan bu süreç, sadece psikolojik ve hukuki değil, ekonomik ve sosyal boyutları da içermektedir (Geniş vd., 2019).

Bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de evlenme oranları azalmakta, boşanma oranları artmaktadır. TÜİK (2021) boşanma verilerine göre; 2001 yılında bin nüfus başına düşen evlenme sayısı binde 8,35 iken, 2021 yılında 6,68 olarak gerçekleşmiştir. Yine, nüfus başına düşen boşanma hızı 2001 yılında 1,41 iken, 2021 yılında binde 2,07 olarak gerçekleşmiştir. Kesinleşen boşanma davaları sonucunda 2021 yılında 174 bin 85 çift boşanırken 165 bin 937 çocuk velayete verilmiştir. Boşanma davaları sonucu çocukların velayetinin genellikle (%76,1) anneye verildiği görülmektedir (Tatlıoğlu ve Demirel, 2016, TÜİK, 2022).

Boşanmalar sadece eşler arasındaki bir süreç değildir. Boşanma sürecinden en çok etkilenenler çocuklardır. Son yıllarda artan boşanma sayıları bu konunun daha da fazla araştırılmasına neden olmuştur. Yapılan araştırmalara göre, boşanmanın çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri çok fazladır. Şöyle ki; bu süreçten etkilenen çocukların farklı bir yaşamsal döneme girdiği, aile ve akraba bütünlüğünün sarsıldığı, aile desteğinden mahrum kalan çocukların zihinsel, ruhsal ve eğitimsel problemler yaşadıkları, çocuğun yaşına ve kişilik özelliğine bağlı olarak travmatik etkinin farklılaştığı, aile desteğinden mahrum kalan çocuğun kaygı düzeyinin yüksek olduğu tespit edilmiştir (Arifoğlu ve Öz, 2008, Attepe, 2010, Büyükşahin, 2009, Çeçen ve Dingiltepe, 2012, Erdim ve Ergün, 2016, Herdem ve Bozgeyikli, 2013, Nazlı, vd, 2021, Sağlam, 2011, Serin ve Öztürk, 2007, Şentürk, 2006, Öngider, 2013b, Türkarlan, 2007, Üreyen ve Ünal, 2022, Yıldırım vd, 2021).

Çocukların boşanma sonrasında karşılaşılabilecekleri pek çok farklı durum olabilmekte ve onların akademik yaşantılarını doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyebilmektedir. Arifoğlu'na (2006) göre bunlar; çocuğun boşanmayla ebeveynlerden birisinin desteğinden mahrum kalması ve ebeveyni ile olan ilişkisinin azalması, ebeveynleri arasında süren tartışmalarından etkilenmesi, arada kalması, ekonomik zorluklar ve ikilemler yaşaması, boşanma kaynaklı ev veya muhit değişikliği yaşamasıdır. Alkan'a (2014) göre boşanmanın çocuğun akademik durumlarına ilişkin etkilerinin araştırıldığı araştırmada, parçalanmış aile çocuklarının okul başarıları düzeyi normal aileye sahip çocuklara göre iki kat daha olumsuz olarak belirlenmiştir. Miller ve arkadaşlarının (1999) yaptığı araştırma ise, sınıflarında boşanmış aile çocukları bulunan öğretmenlere yöneliktir. Araştırma sonucuna göre; öğretmenlerin boşanma sürecinin travmatik etkilerini dikkate alarak çocukların sınıf içi davranışları ve akademik performanslarına odaklanmaları ve psikolojik destek için yönlendirmeler yapmaları gerektiği belirtilmektedir. Buna benzer araştırmalarda da öğretmenlerin sınıflarındaki boşanma durumuna ilişkin farklılık düzeylerinin yüksek olması gerektiği vurgulanmış ve hizmet öncesi eğitimde bu duruma ilişkin eğitimlerin alınmasına işaret edilmiştir. Bunun yanında; boşanmanın her çocuk üzerinde yıkıcı etkiler bırakmadığı, boşanmamış aile çocukları ile karşılaştırıldığında önemli farklılıklar oluşmadığını gösteren araştırmalarda bulunmaktadır (Alabay, 2020, Çelikoğlu, 1997, Güleç, 2002, Karakuş, 2003, Toklu, 2020, Öngider, 2013a, Yanar ve İlhan, 2022).

Bütün bu araştırmalar, boşanmanın çocuk üzerindeki etkilerine yönelik araştırmalardır. Ancak, öğretmenlerin boşanmış aile çocuklarının eğitimde karşılaştıkları durumları doğrudan konu almamaktadır. Boşanma oranlarının artması ile öğretmenlerin karşılaştıkları akademik değişimlerin kontrol edilmesi için daha fazla bulguya ihtiyaç bulunmaktadır. Çünkü boşanma sonrasında çocuğun ailesiyle yaşadığı çatışmalar ve uyum problemleri okul yaşantısına, eğitim hayatına ve akademik davranışlarına yansımaktadır. Tek ebeveynli bir hayat mücadelesine dönüşen boşanma, çocuğun ve ebeveynlerin bir rol karmaşasına düşmesine neden olmakta ve ebeveynlerin rutin görevlerini aksatmalarına neden olmaktadır (Kahraman, 2016, Tüzün, 2004, Türkarlan, 2007).

Boşanma süreci ve sonrası, özellikle çocuğun okul derslerinde kendini hissettirebilir. Yaşadığı travmatik durum öğrencilerin derslerine odaklanmasını engelleyebilmekte, sınıf içi iletişimini azaltabilmekte, öğretim ortamına katılımını olumsuz olarak etkileyebilmektedir. Bütün tarafların olumsuz olarak etkilendiği bu süreçte ebeveynler sorumluluklarını tam olarak yerine getiremedikleri için çocuklar hem psikolojik hem de akademik sorunlar yaşayabilmektedirler (Demirci, 2016, Karakuş, 2003,). Bu nedenle boşanma olgusunun çocukların eğitimlerine etkilerine yönelik çalışmalar büyük önem taşımaktadır. Gittikçe artan boşanma oranları ile bu tehdit gitgide büyümektedir. Araştırma, sınıf öğretmenlerinin boşanmış aile çocuklarının farkında olması ve onların akademik yaşantılarını yakından takip etmeleri için izleyecekleri yollar açısından büyük önem taşımaktadır.

Araştırmanın amacı

Sınıf öğretmenlerinin, boşanmış aile çocuklarının akademik yaşantılarındaki değişimlerin neler olduğuna ilişkin görüşlerini belirlemektir. Bu kapsamda şu alt problemlere yanıt aranacaktır.

Alt problem 1-Sınıfta boşanmış ebeveyn kaynaklı yaşanan akademik durumlar nelerdir?
Alt problem 2-Sınıfta boşanmış aile çocuklarından kaynaklı akademik durumlar nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın yöntemi, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizini ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Araştırmada, sınıf öğretmenlerinin sınıflarında bulunan boşanmış aile çocukları ile yaşadıkları akademik durumların tespitine yönelik olarak nitel araştırma olan olgu-bilim deseni kullanılmıştır. Olgu-bilim az sayıdaki kişilerin doğal ortamdaki bireysel algı ve yaşantılarına yönelik detaylı verileri kapsayan bir araştırma biçimidir (Creswell, 2013, Patton, 2014, Yıldırım ve Şimşek, 2016). Olgu-bilim, konu alanı ile ilgili ayrıntılı bir bakış açısının olmadığı olgulara odaklanır ve veri kaynağı olarak ulaşılmak istenen bilgiye sahip kişileri hedef alır.

Çalışma Grubu

Araştırmaya sınıflarında boşanmış aile çocukları olan 8' erkek, 4'ü kadın olmak üzere 12 sınıf öğretmeni katılmıştır. Katılımcılar kolay ulaşılabilirlik ve ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Form, öğretmenlerin boşanmış aile çocukları ile yaşadıkları akademik durumları tespit etmek için düzenlenmiş yarı yapılandırılmış sorular içermektedir. Görüşme formu uygulama yapılmadan önce uzman görüşüne sunulmuş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Görüşmeler 20-30 dk sürmüştür. Gönüllülük esas alınmıştır.

Verilerin Analizi

Görüşme yoluyla elde edilen veriler betimsel analiz ile çözümlenmiştir. Bunun içinde soruları temel alan bir çerçeve oluşturulmuştur. Görüşme formları daha önceden oluşturulan çerçeveye göre belirli temalar altında toplanarak kodlamalar yapılmıştır. Verilerin analizinde katılımcıların cevaplarında yer alan bu temalara ait özelliklerin tekrarlanma sıklıklarına ve örnek ifadelerine yer verilmiştir. Araştırmanın geçerliği için görüşmeler yüz yüze yapılmış, amaca uygun katılımcılar seçilmiş ve görüşmeler kavramsal çerçeve ile uyumlu yürütülmüştür. Nitel araştırmada görüşülen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir şekilde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu nedenle araştırmada katılımcıların görüşlerinin doğrudan alıntılarla desteklenmesi yoluna gidilerek güvenilirlik artırılmıştır. Bu alıntılarda öğretmenler Ö1...Ö12 şeklinde kodlanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde sınıf öğretmenlerinin boşanmış aile çocuklarına ilişkin görüşlerine yer verilmektedir.

Ebeveyn kaynaklı yaşanan akademik durumlara ilişkin bulgular

Ebeveyn kaynaklı yaşanan akademik durumlara ilişkin görüşlerden elde edilen temalar ve kodlar Tablo 1'de verilmektedir.

Tablo 1.

Ebeveyn kaynaklı yaşanan akademik durumlar

TEMA	Kodlar	f	Örnek ifadeler
Akademik destek	Ders çalıştırma ve takip	5	Ö2-Boşanmış aile çocuklarında okul ve öğrenme ikinci plana atılabiliyor. Bu çocuklar farklı şeylerle uğraşıyorlar ve dersleri ihmal ediyorlar. Net bir hedefleri yok. Söylenirse yapıyorlar. Bu çocukların aileleri veli toplantılarına katılmak istemiyor. Özel görüşmek istiyor. Çocuk, ilgili bir aileye sahip olmadığı düşüncesine kapılabiliyor.
	Devam durumu	3	Ö6-Çocuk muhit değiştirmiş olabiliyor, eski ortamını özleyiyor. Veya ebeveynleri ile kaldığında iki farklı ortamı oluyor. Bunlara uyumu zor oluyor. Örneğin, <i>kitabım babamda kalmış</i> gibi mazeretleri oluyor.
	Ödev takibi	4	Ö8-Çocuklar bu durumdan fazlaca etkileniyorlar. Derslere ilgi ve katılımı azalıyor. Devamsızlık yaptıklarında hangi ebeveynle iletişim kuracağımı bilemiyorum. En çok anne ile iletişim kuruyorum. Çocuklar farklı zamanlarda anne ve babaya gidebiliyor. Bu yüzden eksik malzemeyle okula gelebiliyorlar. Ödevlerini yapmamış olabiliyorlar. Bazı çocuklar kendini değersiz hissediyor.
	Öğrenme ortamı	2	Ö1-Özgüvenleri düşüyor. İçre kapanıyorlar. Diğer öğrencileri kıskanma, kendini değersiz görme düşüncelerine kapılabiliyor.
	hazırlama		
	Akademik iletişim	9	
	Akademik hedef koyma	2	
Psiko-sosyal destek	Beslenme durumu	5	
		3	

	Psiko/sosyal destek	8	Sevgi ve ilgi ihtiyacı	Ö11-Bir tanesi hiç beslenme koymuyordu. Bu çocuklar genelde kantinden besleniyorlar. Okulda görüşme yaptığımda ikisinin de anneye yaşadığını babanın ilgilenmediğini annenin çalıştığı için yetişmekte zorlandığını öğrendim. Bir velim önerilerimi dikkate aldı çocuğunun babasıyla iletişimi düzeltti. Çocuğu sınıf seviyesine ulaştırdı. Fakat diğer öğrencimin annesi bunu yapamadı. Ö4-Okul eşyalarını unutuyorlar, aile ile ilgili konu açıldığında üzülüyorlar. Anne babaları başkaları ile evlendiğinde kendini dışlanmış hissediyorlar. Ebeveynlerden birine daha çok kızıyorlar. Ö9-Anneler babalar günlerinde bu çocuklar kendini hemen belli ediyor. <i>Benim babam yok, onu görmüyorum diyorlar.</i> Diğer yandan kimi daha çok görüyorlarsa o kişiden daha fazla ilgi görmek istiyorlar. Arkadaşlarından çok büyüklerden ilgi istiyorlar. Kurdukları hemen her cümlede anne baba ile bağ kurma çabaları var. Akranlarına göre duygu durumları daha çabuk değişiyor.
Çatışma ortamı	Ebeveynler arasında yaşanan çatışmalara tanıklık etme	9	Sorunda başvuracağı ebeveyn ikilemi	Ö1-Sınıfta var olan çocukların maddi konuda hiçbir sorunu yok. Çünkü aileleri boşanmış olsa da çok ilgililer. Ö10-Çocuğun boşanmadan en az şekilde etkilenmesi için anne ve babası arasında uyum olmalı ve çocuk ortak nokta olarak ele alınmalıdır. Çocuk yanında kaldığı ebeveynin yaşadığı sorunları çok iyi biliyor. Ya da paraya ihtiyaç olduğu zaman arada kalabiliyor. Bu kararsızlık çocukların kendini kötü hissetmesine, grup etkinliklerine katılmamasına neden oluyor.
	Okul masrafları için gereken parayı verecek ebeveyn sorunu	8		Ö3-Ailenin dağılmasıyla çocuklarda bir güven problemi oluyor. Ebeveynlerinin tartışmasını ve arada kalmayı istemiyorlar. Bazı ebeveynler, kızgın ve öfkeli olabiliyor.

Sınıf öğretmenlerinin ebeveyn kaynaklı olduğunu düşündükleri durumlara ilişkin görüşleri; akademik destek, psiko-sosyal destek ve çatışma ortamı olarak üç tema altında incelenmiştir. Kodlara ilişkin frekanslar incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin boşanmış ebeveynlerle, en fazla, akademik iletişim kurmakta zorlandıklarını belirttikleri görülmektedir. Bunu, ders konularının çalıştırılması ve ödev takibi izlemektedir. Öğretmen görüşlerine göre bu durumun nedeni, bu çocukların zaman zaman farklı ebeveynlerde kalmaları veya sorumluluğun tek bir ebeveyn üzerine bırakılmasıdır. Psiko-sosyal düzeyde ise öğretmenler; boşanmış aile çocuklarının sevgi ve ilgiye daha çok ihtiyaç duyduklarını düşünmektedirler. Öğretmenlere göre bu durumun nedeni, boşanmış ebeveynlere sahip öğrencilerin kendilerini boşanmamış ebeveyne sahip akranları ile karşılaştırmalarından kaynaklanmaktadır. Boşanma sonrasında ebeveynler arasında devam eden çatışma ortamı öğrencileri olumsuz olarak etkilemektedir. Sınıf öğretmenlerine göre, çocuklar boşanma sonrasında da ebeveynler arasında devam eden çatışmalara tanıklık etmektedirler. Bu sorunlar, büyük ölçüde, ekonomik sıkıntılar ve sorumluluğu üzerine almayan ebeveyn ile ilgili olmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre, bu çocuklar yaşantılarında anne ve babaları ile bir bağ kurma çabası içindedirler. Yanında durduğu ebeveyne aşırı bağlılık göstermekte, uzakta kaldığı ebeveyne ise özlem duymaktadırlar. Yalnız 1 katılımcı öğretmen, boşanmış ailesi olan öğrencisinin akademik davranış ve tutumunda herhangi bir değişiklik olmadığını belirtmiştir.

2-Çocuk kaynaklı yaşanan akademik durumlara ilişkin bulgular

Çocuk kaynaklı yaşanan akademik durumlara ilişkin görüşlerden elde edilen temalar ve kodlar Tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2.

Çocuk kaynaklı yaşanan akademik durumlar

TEMA	Kodlar	f	Örnek ifadeler
Öğretimsel	Ders başarısında düşme	7	Ö3-Öğrencide büyük ölçüde okula ilgisizlik oluşuyor, derste başka işlerle uğraşiyor, ders akışını bozacak davranışlarda bulunuyor. Verilen sorumlulukları yapmak istemiyor. Sınav notları düşük ve okuldan bir beklentisi kalmıyor.
	Dikkat dağınıklığı	8	Ö1-Bazen dersten kopukluk, dalgınlık, alınganlık yapabiliyorlar. Sınıftaki bu çocuklar ne yazık ki dikkat dağınıklığı yaşamakta ve ders sorumluluklarını yerini getirmemektedirler. Daha saldırgan olmakta, anne ve babalarının boşanmasına karşı besledikleri öfkeyi çevresine göstermektedirler.
	Odaklanma sorunu	6	Ö7-Boşanmış aile çocuğu olmasına rağmen bilenen ve sanılanın aksine öğrencimin durumu çok iyi.
	Derslere ilgisizlik	7	

Davranışsal	Disiplinsizlik	5	Ö5-Ödevlerini özensiz ve düzensiz yapıyorlar. Görev almak istemiyorlar. Ders araç gereçlerini sık sık evde unutuyorlar. Daha az sayıda arkadaşları oluyor ve gruplara katılmak istemiyorlar. Ö12-Ailesi boşanmış çocuklar bazen umursamama, duygusuzlaşma, içe kapanma, alınganlık ve saldırganlık gibi davranışlar gösterebiliyorlar. Ö10-Öğrencimin herhangi bir davranış sorunu yok. Sınıf içinde çok uyumlu bir çocuk. Ebeveynleri boşandığında çocuk çok küçükmüş, bu durumdan pek etkilenmemiş. Baba olarak annesinin yeni eşini benimsemiş.
	Sorumluluklarını yerine getirmeme	4	
Psiko-sosyal	İçedönüklük	7	Ö10-Ebeveynler boşanma sürecinde çocuklarını yanlarına almak için aşırı korumacı ve ilgili davranıyorlar. Bu durumu çocuk kullanabiliyor. İstekleri yerine gelmediğinde aşırı tepki gösterebiliyorlar. Bazıları bencil oluyorlar. Ö8-buradaki en büyük sıkıntı çocuk anne babası ayrıldığı için kendisini sevmediğini düşünüyor ve bu sevgisizliğin okulda öğretmen ya da sınıftaki arkadaşları ya da çevresindeki yani yakın insanlarda da aynı duygunun olacağını düşünerek hareket ediyor bu durum bizleri de zorluyor. Ö12-Anneler babalar günlerinde bu çocuklar kendini hemen belli ediyor. 'Babamı pek görmüyorum' diyorlar. Diğer yandan kimi daha çok görüyorlarsa o kişiden daha çok bahsediyorlar. Arkadaşlarından çok büyüklerden ilgi istiyorlar. Kurdukları hemen her cümlede anne baba ile bağ kurma çabaları var. Akranlarına göre duygu durumları daha çabuk değişiyor. Ö9-Sınıfta 5 tane boşanmış aile çocuğu var. Özgüvenleri düşüyor. İçe kapanıyorlar. Ebeveynlerinden birini tercihe ve desteğe zorlanıyorlar. Derslerini takip etmeye çalışıyorlar ancak derse katılmak istemiyorlar.
	Ani duygu değişimleri	6	
	Aile kavramına hassasiyet	10	
	Özgüvensizlik		
	Sevme/sevilme ihtiyacı	6	
	Bağlanma sorunları	9	
	Gelecek kaygısı	5	
	İstismar	4	
	1		

Sınıf öğretmenlerinin çocuk kaynaklı olduğunu düşündükleri durumlara ilişkin görüşleri; öğretimsel, davranışsal ve psiko-sosyal olarak üç tema altında incelenmiştir. Kodlara ilişkin frekanslar incelendiğinde sınıf öğretmenleri, özellikle boşanma sonrasında ilk dönemlerinde, bu çocukların genellikle dikkat dağınıklığı yaşadıklarını düşünmektedirler. Bu durumu derslere ilgisizlik ve ders başarısında düşme izlemektedir. Öğretmenlerin görüşlerine göre yaşanan en büyük sorun; bu çocukların boşanma sonrasındaki belirsiz süreçten çok etkilendikleri ve bu sürecin onları fazlasıyla meşgul etmesidir. Davranışsal olarak en büyük sorunun ise; öğrenme isteği ve sınıf disiplini olduğu görülmektedir. Öğretmen ifadelerine göre bu çocuklar ya içe kapanmakta ya da daha çok saldırgan davranış göstermektedirler. Duygusal ve davranışsal tepkilerini kontrol etmekte zorlanmaktadırlar. Ani ve abartılmış tepkiler verebilmektedirler. Psiko-sosyal yönden ise aile kavramına ilişkin aşırı hassas davranabilmekte sevgi ve ilgi ihtiyaçlarını açıkta belli etmektedirler. Özellikle anne baba ile ilgili konularda sıkılgan ve hassas davranabilmekte, anne babalar ile ilgili özel günlerde yoğun stres altında kalabilmektedirler. Ancak katılımcı 2 öğretmen bu durumdaki öğrencilerinin bu süreçten bilişsel ve davranışsal olarak etkilenmediği yönünde görüş bildirmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Sınıf öğretmenlerinin boşanmış aile çocuklarında karşılaştıkları akademik durumlara yönelik araştırma sonuçlarına göre; ebeveynlerle akademik iletişim kurma konusunda ikilem yaşadıkları, bu çocuklarda sevgi ve ilgi ihtiyacını daha fazla gözlemledikleri ve çocukların ebeveynler arasındaki çatışmanın ortasında kaldıklarını düşünmektedirler. Çocuk kaynaklı olarak ise, boşanma sürecinin yeni olduğu anlarda çocuklarda dikkat dağınıklığının olduğunu, yine bu süreçte öğrenme ve sınıf disiplininin bozulduğunu, bu durumdaki öğrencilerin aile kavramına karşı hassasiyetlerinin arttığını düşünmektedirler. Az sayıda da olsa bazı öğretmenler, boşanmanın çocuğu fazla etkilemediğini, süren ebeveyn ilgisinin bu sürecin atlatılmasını kolaylaştırdığını, bazı çocukların bu ailesel durumu daha kolay attığını düşünmektedirler. Boşanmalar, çoğu zaman, bir çatışma ortamı olarak görülebilir. Bunun nedeni; aile bütünlüğünün bozulması, çocuğun sorumluluğunu kimin üstleneceği, ekonomik ayrışma, sosyal baskı vb. olarak görülebilir. Ancak, bilinçli ve sorumluluk sahibi ebeveynler, çocukları için bu süreci daha kontrollü olarak yönetebilir. Çocukları ile olan ebeveyn ilişkisini kesintisiz sürdürebilir. Araştırma bulguları, Koçak ve arkadaşlarının (2019) yaptığı çalışmada çocukların ailelerinin boşanma kararı ve sürecinden habersiz oldukları, sürece dahil edilmedikleri, yine Sancaklı'nın (2014) çalışmasında çocukların boşanma sonucu ekonomik belirsizlikler yaşadıkları, ebeveyn tercihi yapmak durumunda kaldıkları ve akademik başarısızlıklar yaşadıkları, Can ve Aksu'nun (2016) çalışmasında boşanmadan en fazla etkilenen ebeveynin kadın olduğu ve maddi sorunlarla yüzleşmek zorunda olduğu ile ilgili sonuçlarla örtüşmektedir. Buna ek olarak, Kahraman'ın (2016) yaptığı çalışmaya göre, boşanma sonrası evin ve okulun değiştirilmesi derse karşı tutumları etkilemektedir. Şentürk'e göre (2012) ailesi boşanmış çocukların kendilerini daha az başarılı olarak algıladıkları tespit edilmiştir. Altunkaya'nın (2010) çalışmasında ise boşanmış aile çocuklarının okula gitmek istemediği sonucuna ulaşılmıştır. Kurtman'ın

(2019) çalışmasında boşanmış aile çocuklarının ayrılık anksiyete düzeylerinin; ebeveynleri boşanmamış olan çocuklara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Aynı zamanda boşanmış aile çocuklarının okulda düşük bir akademik performans sergiledikleri, agresif davranışlar gösterdikleri ve öz güvenlerinin düşük olduğu belirlenmiştir (Iqbal vd, 2021). Boşanmış aile çocuklarının hayatlarının bir döneminde akranlarından farklı bir süreci yaşadıkları bellidir. Kısa vadede bazı değişiklikler yaşanabilmektedir. Ancak bu sürecin akademik olarak çocukları uzun vadede nasıl etkilediği tam olarak kestirilememektedir. Çünkü boşanmanın etkileri aileden aileye, çocuktan çocuğa değişebilmektedir. (Baynal, 2018, Sancaklı, 2014). Ancak her zaman boşanmış bir aileye sahip her çocuğun okul başarısızlığı yaşadığı/yaşayacağı gibi bir varsayım doğru değildir. Ailenin parçalanmasının çocukta yaratacağı etkilerin niteliği, ailenin parçalanma şekline (ölümle mi, boşanmayla mı parçalandığına), ailenin gelir durumuna, ebeveynlerin eğitimi ve çocukla olan diyaloguna, çocuğun cinsiyeti ve yaşına, aile içindeki çocuk sayısı ve çocuğun olayı algılayış tarzına, parçalanma süreci içinde yakın çevrenin aile ve çocuğa yönelik desteğine bağlı olabilmektedir.

ÖNERİLER

Araştırma sınıf öğretmenlerinin boşanmış aile çocuklarına yönelik farkındalığını, ilgi düzeyini ve onlara olan yaklaşımını belirlemek açısından değerlidir. Öğretmenin öğretim sürecini, her zaman, bir bütün olarak algılaması ve çocuğun yüksek yararını düşünmesi gerekmektedir. Araştırma sonuçlarına dayalı olarak; öğretmenin boşanmış aile çocuklarını bilmesi, sınıf ortamına yansıyan akademik davranışlarını takip etmesi, sorumlu ebeveyn ile iletişimi koparmaması gerekmektedir. Öğretmenlerin boşanmış aile çocuklarına yönelik doğru davranışlar sergilemeleri için uzmanlardan eğitimler almaları, çocukların yaşadıkları travmaları erken dönemde fark edip gerekli yönlendirmeleri yapabilmeleri, boşanma sonrası sorun yaşayan ebeveyni okul aile işbirliği kapsamında gerekli kurum ve kuruluşlara yönlendirip sorunu ile ilgili destek almasını sağlamaları önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Alabay, E. (2020). Boşanma sonrası oluşan tek ebeveynli aile çocukları: Okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri. *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 6(27):852-863.
- Alkan, E. Ö. (2014). Parçalanmış aile modelindeki öğrencilerin eğitimdeki başarı durumları (Trabzon Örneği). (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Malatya.
- Altunkaya, E. (2010). Anne babası boşanmış ilköğretim öğrencilerinin okul-aile ve sosyal ortamlarda yaşadıkları problemlere ilişkin görüşler. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Toklu, D. (2020). Examination of the social behaviours of pre-school children whose parents are married and divorced according to teacher opinions. *Early Child Development and Care*, 1-10. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03004430.2020.1728531>
- Aral, N., & Sağlam, M. (2012). Ebeveynleri boşanma sürecinde olan çocuklar ile ebeveynleri ile birlikte yaşayan çocukların duygularının cinsiyete göre incelenmesi. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(2), 71-88.
- Arifoğlu, Ç., B. (2006). Çocuklar İçin Boşanmaya Uyum Programı'nın çocukların boşanmaya uyum, kaygı ve depresyon düzeylerine etkisi (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Arifoğlu, B., & Öz, F. (2008). Boşanmış aile çocuklarına hemşirelik yaklaşımı. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 15(1), 76-84.
- Attepe, S. (2010). Anne baba kaybının çocuklar üzerindeki etkileri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 23(23), 23-28.
- Baynal, F. (2018). Boşanma sonrası başa çıkmada dini ve manevi etkilerin incelenmesi. *Bilimname*, 35(1), 251-280.
- Büyükaşahin, G. (2009). Boşanmış ve boşanmamış (tam) ailelerden gelen 11-13 yaş arası çocukların anne baba tutumlarını algılama biçimlerinin sosyal uyum düzeyleri ile ilişkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Can, Y. & Aksu, N. B. (2016). Boşanma sürecinde ve sonrasında kadın. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(58), 888-902. DOI:10.17755/esosder.25593
- Creswell, J. W. (2013). Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches (4nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage. https://www.ucg.ac.me/skladiste/blog_609332/objava_105202/fajlovi/Creswell.pdf
- Çeçen, E., R., A., & Dingiltepe, T. (2012). Parçalanmış ve tam aileye sahip ergenlerin yaşam doyumu düzeyleri ile yaşam kalite düzeylerinin karşılaştırılması. *İlköğretim Online*, 11(4), 1077-1086.
- Çelikoğlu, C. (1997). Boşanmanın çocukların benlik saygısına etkisinin incelenmesi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Demirci, E. (2016). Anne babası boşanmış çocukların gözünden yaşadığı güçlükler. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Erdim L., & Ergün A. (2016). Boşanmanın Ebeveyn ve Çocuk Üzerindeki Etkileri. *HSP*, 3(1), 78-84.

- Geniş, M., Toker, B., & Şakiroğlu, M. (2019). Boşanmanın çocuklara etkisi, çocuğa söylenmesi ve ebeveyn yabancılaşması. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi* 3(3); 190-199.
- Güleç, Y. (2002). Ergenlerin öfke yaşantıları, benlik algıları ve akademik başarı ilişkileri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Herdem, S., F. & Bozgeyikli, H. (2013). İlköğretime devam eden parçalanmış ve tam aile çocuklarının rehberlik ihtiyaçlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 7-35.
- Iqbal, M., Khalid, M. S., Rehman, N. & Yanping, L. (2021) Parental divorce: Impact on socio-psychological behavior and academic performance of students in teacher's perception. *Journal of Divorce & Remarriage*, 62(6), 475-492.
- Kahraman, S. (2016). Boşanma sonrasında genç-ebeveyn ilişkilerinin sürdürülmesi ve öğrencinin akademik başarısına etkisi (Afyon İli Örneği). (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Karakuş, S. (2003). Anne-babası boşanmış ve boşanmamış çocukların depresyon düzeylerinin incelenmesi ve okul başarısına yansması. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi,) Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Koçak, O., Demirel, R. & Kırhoğlu, M. (2019). Çocukların boşanmaya ve ebeveynlerine ilişkin algıları. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 45, 857-892.
- Miller, P. A., Ryan, P. & Morrison, W. (1999). Practical strategies for helping children of divorce in today's classroom. *Childhood Education*, 75(5), 285-289.
- Nazlı, S., Halisdemir, D., Gülleroğlu, D., H., & Kiye, S. (2021). Çocukların boşanmaya uyumu ölçeği (Okul formunun geliştirilmesi). *Milli Eğitim Dergisi*, 50(232), 247-265.
- Öngider, N. (2013a). Boşanmanın çocuk üzerindeki etkileri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5(2),140-161 doi:10.5455/cap.20130510
- Öngider, N. (2013b). Boşanmış ve evli ailelerden gelen çocukların algıladıkları kabul-red düzeyleri ile psikolojik uyum düzeylerinin karşılaştırılması. *Klinik Psikiyatri*, 16, 164-174.
- Patton, M. Q. (2014). Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri. (çev. M. Bütün ve S. B. Demir) Ankara: Pegem Akademi.
- Sağlam, M. (2011). Boşanma sürecinde olan ailelerdeki çocukların aile algılarının ve sorunlarının resimler aracılığı ile incelenmesi. (Yayımlanmış Yüksek lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sancaklı, D. (2014). Boşanmış annelerin ve çocuklarının boşanma sürecine ilişkin yaşantıları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Serin, B. N., & Öztürk, S. (2007). Anne-babası boşanmış 9-13 yaşlarındaki çocuklar ile aynı yaş grubundaki anne-babası boşanmamış çocukların benlik saygısı ve kaygı düzeyleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8, (2), 117-128.
- Şentürk, Ü. (2006). Parçalanmış aile çocuk ilişkisinin sebep olduğu sosyal problemler. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Şentürk, Ü. (2012). Parçalanmış aile çocuklarının eğitimdeki başarı/başarısızlık durumu. *Sosyal politika çalışmaları*, 7(29), 105-126.
- Tatlıhoğlu, K., & Demirel, N. (2016). Sosyal bir gerçeklik olarak boşanma olgusu: sosyal psikolojik bir değerlendirme, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(22), 59-73.
- TÜİK, (2022). Evlenme ve Boşanma İstatistikleri, ps://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanma-Istatistikleri-2021-45568
- Türktaş, N. (2007). Boşanmanın Çocuklar Üzerine Olumsuz Etkileri ve Bunlarla Baş Etme Yolları. *Aile ve Toplum Dergisi*, 3(11), 99-108.
- Tüzün, D. (2004). Boşanmanın çocuklar üzerindeki etkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi),Yakındoğu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşa.
- Üreyen S., & Ünal A. (2022) Ortaöğretim yönetici ve öğretmenlerinin parçalanmış aile çocuklarının eğitiminde karşılaştığı sorunlar. *Trakya Eğitim Dergisi*, 12(1), 148-164.
- Yanar, K., & İlhan, T. (2022). Boşanmış aile çocuklarında boşanmanın etkileri ve travma sonrası büyüme. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*,6(12), 172-186.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldırım, O., Demir, Y., Sağlam, Ü., Subaşı, M. & Yılmaz, A. R. (2021). Çocuk ve ergenlerde risk faktörü: Boşanma. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 79-96.